

۲۰۳۲۷۹۱

اقتصادیات

در آیات قرآن

حسین مظفری مجد

سرشناسه:

مظفری مجد، حسین، ۱۳۳۲-

عنوان و نام پدیدآور:

اقتصادیات در آیات قرآن/ حسین مظفری مجد.

مشخصات نشر:

تهران: فرهنگ صبا، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری:

۳۳۶ ص: ۱۴/۵ × ۱۲/۵ س.م.

شابک:

۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۶-۲۹-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت:

اسلام و اقتصاد -- جنبه‌های قرآنی

یادداشت:

Islam -- Economic aspects -- Qur'anic teaching

رده‌بندی کنگره:

BP ۱۰۴

رده‌بندی دی‌سی:

۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی:

۵۶۹۰۶۵۰

■ ناشر: نشر فرهنگ صبا

■ اقتصادیات در آیات قرآن

■ حسین مظفری مجد

■ چاپ و صحافی: بهر

■ چاپ اول: ۱۳۹۸ ■ شمارگان: ۱۰۰ نسخه ■ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۶-۲۹-۴

■ قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

فهرست

۱

فصل اول: (۲۷۰ آیه)

مبارزه کوبنده اسلام با:

الف: نظام برانده بی شخصی (سرمایه‌داری)

ب: کنز و انبار و استکار مال و ثروت

پ: قارون‌ها، فرعونی‌ها، اشراف‌ها و صاحبان اصلی پول و مال و ثروت و

قدرت

۲۷

فصل دوم: (۳۱ آیه)

مبارزه کوبنده اسلام با:

الف: اسراف و مسرفین

ب: افراط و تفریط در مال و ثروت

پ: حمایت از سطح زندگی عمومی مردم

ت: حمایت از میانه‌روی و اعتدال و قناعت

۴۳

فصل سوم: (۷۵ آیه)

مبارزه کوبنده اسلام با:

الف: بخل و خسیسی

فصل چهارم: (۱۴۱ آیه)

مبارزه کوبنده اسلام با:

الف: فقر

ب: حمایت اسلام از فقیر و مسکین و نیازمند

پ: اسلام: (تکاثر) و (فقر) را نمی‌پذیرد

فصل پنجم: (۱۳۱ آیه)

الف: مبارزه کوبنده اسلام با: ربا و احتکار

ب: وام بان قرض الحسنه

پ: استیفاء

ت: کسب و تجارت

ث: عقد و پیمان و قراردادها

فصل ششم: (۱۱۰ آیه)

الف: عدل، قسط، مساوات، میزان ترازو، کیل، تعادل

ب: عدالت تنها راه اصلاح جامعه

پ: حمایت اسلام از مالکیت برادرانه و برادرانه و تعاون

ت: تضاد اسلام با فقر و تکاثر

فصل هفتم: (۲۵۹ آیه)

الف: انفاق

ب: احسان

پ: صدقات

ت: نذر

ث: همکاری و تعاون اقتصادی

الف: خمس

ب: زکات

پ: غنائم

ت: انفال

ث: غزیه

ج: صفات

چ: حق و حقوق مسکین و فقیر و نیازمند

ح: فدیة

خ: کفاره

الف: کار، تلاش

ب: توکل بر خدا

پ: نه ستم و نه بهره‌کشی

ت: طرد بیکاری و تنبلی

نعمت‌های بی‌پایان خداوند:

الف: رزق و روزی

ب: آب و باران

پ: فرآورده‌های دام

ت: کشاورزی

ث: تولید

ج: صید

چ: رحمت

ح: صحت و سلامت

۲۷۵ فصل یازدهم: (۹۲ آیه)

الف: خدا مالکی: زیربنای مالکیت در اسلام

ب: در اسلام: مالکیت به سمت و سوی خدائی و عمومی و همگانی است

پ: مخالفت اسلام با تجمع مال و ثروت در دست و انحصار بعضی افراد خاص

۲۹۲ فصل دوازدهم: (۵۶ آیه)

الف: مدیریت و تدبیر امور اقتصادی جامعه، بخصوص یتیمان و صغیران و مسکینان و نیازمندان و فقرا

ب: جلوگیری از تسلط بی‌مختصان و غیرمتعهدان و بی‌خردان بر اموال و اقتصاد و بیت‌المال مردم و جامعه

۳۰۴ فصل سیزدهم: (۸۸ آیه)

الف: بعضی از جهت‌گیری‌های اقتصادی

۳۲۴ فصل چهاردهم: (۸ آیه)

الف: وصیت در اسلام

۳۲۷ فصل پانزدهم: (۲۵ آیه)

الف: ارث و میراث در اسلام

مقدمه

- ۱- درود و سپاس بر خدای یکتا که کمک کرد تا این کتاب (آیات اقتصادی در قرآن) پایان برسد.
- ۲- این کتاب را به روح پاک شهدای و پنهان ایران عزیز تقدیم می‌کنم.
- ۳- در این کتاب کلیه آیات قرآن که در آن کلمه یا جمله و یا مفهوم و یا برداشت اقتصادی بوده، جمع‌آوری و فصل‌بندی و منظم گردیده است.
- ۴- تعداد کل آیات قرآن ۶۲۳۶ آیه می‌باشد.
- ۵- تعداد خالص آیات اقتصادی (بدون تکرار بها) در قرآن ۱۱۹۵ آیه یعنی ۱۹/۳٪ درصد کل قرآن می‌باشد.
- ۶- تعداد کل سوره‌های قرآن ۱۱۴ می‌باشد که در ۴ سوره آن آیات اقتصادی در این کتاب جمع‌آوری گردیده است.
- ۷- در این کتاب فقط ترجمه فارسی آیات آمده و جملات عربی قرآن نیامده است، و ترجمه‌ها از استاد الهی قمشه‌ای، استاد فولادوند استاد خرمشاهی، استاد مصطفی رحیمی‌نیا می‌باشند.
- ۸- همانطوری که در سوره بقره آیه ۲۸۶ و سوره حج آیه ۷۸ آمده، اسلام دین سهل و آسانی می‌باشد و مخاطب‌های قرآن همه انسان‌ها و همه مردم هستند لذا بهتر است همه مردم بطور مستقیم ترجمه آیات را از روی ترجمه‌های خوب و جدید بخوانند و عمل نمایند تا رستگار شوند.

۹- قرآن به عنوان کتاب وحی و مقدس و اساسنامه و قانون اساسی و عملی و اجرایی کلان بیش از ۱/۵ میلیارد مسلمان در سراسر دنیا می‌باشد و معتبرترین کتابی است که در طول ۱۴۰۰ سال، صحیح و سالم و بدون هیچ‌گونه تحریف و جعلیات به دست ما رسیده است، لازم و ضروری است که مسلمانان **ترجمه قرآن** را به هر زبانی که می‌فهمند و تکلم می‌نمایند قرائت و مطالعه نمایند و مستقیماً بدون هیچ واسطه‌ای دستورات کلی و قوانین کلی و کلان قرآن را در زندگی به مرحله اجرا درآورند، بطور مثال: ما ایرانیان فارسی‌زبان به خاطر درک و فهم بهتر قرآن و اجرای دستورات آن، بهتر است در محافل رسمی و جمعی و عمومی و مدارس و مجالس ختم و انفرادی و اجتماعی **ترجمه فارسی قرآن** را بخوانیم تا خویش را بفهمیم و اجرا کنیم، (اگر یک نفر قرآن را به زبان فارسی بخوانیم و بفهمیم و اجرا کنیم بهتر از اینست که ده بار به زبان عربی بخوانیم ولی هیچ متوجه نشویم، چرا؟ چون زبان عربی را نمی‌انیم و درک نمی‌کنیم و نمی‌فهمیم چه می‌گوید)، در ماه مبارک رمضان در ایام سال در مساجد و محافل و منازل مسلمانان به ویژه در ایران (ختم و قرائت قرآن دارند) و همه قرآن را به زبان عربی می‌خوانند ولی معنی و ترجمه و مفهوم آن را درک نمی‌نمایند و به مرحله اجرا نمی‌گذارند، چه خاصیتی دارد؟ به نظر من بهتر است **ترجمه قرآن** را با دقت مطالعه نمایند و در زندگی و جامعه به مرحله اجرا درآورند، مطمئن باشند ثواب اصلی تلاوت و مطالعه قرآن نیست، که **ترجمه** آن را بخوانیم و درک کنیم و در زندگی و جامعه، درست به کار بندیم، البته چون زبان وحی (عربی بوده) و قرآن به عربی نازل شده، در اجتماعات بین‌المللی و در اجتماعات حج و هرگونه جمعی که مردمان از زبان و لهجه و تکلم گوناگونی برخوردارند به خاطر [وحدت اجتماعات مسلمین] در آنجا قرآن را حتماً به عربی تلاوت نمایند.

۱۰- در طول تاریخ اسلام، [برای محفوظ ماندن قرآن از هرگونه

تحریف و جعلیات توسط دشمنان اسلام]، تمامی سوره‌ها و آیات و کلمات و حروف و حتی نقطه‌ها در تمامی سوره‌ها و در تمامی قرآن شمارش و ثبت و مضبوط گردیده است و سلامت و درستی آن مورد تأیید همگان است و خداوند در قرآن فرموده که ما این قرآن را از همه بلیات و مصائب حفظ و نگهداری می‌نمائیم.

۱۱- این قرآنی که در دست ما است در زمان خلیفه سوم (عثمان بن عفان) جمع‌آوری گردیده و به تأیید حضرت علی بن ابی طالب (ع) و مهاجرین و انصار و حافظان و کاتبان اولیه رسیده و در سال ۳۰ هجری قمری تکمیل یافته است و سایر قسقه‌هایی که مغایرت با این قرآن داشته، با نظارت تمامی یاران اولیه پیغمبر منهدم و نابود و سوزانده شدند.

۱۲- از زمان عثمان بعد قرآن توسط خطاطان و خوش‌نویسان نوشته می‌شده و قرائت می‌گردیده تا اینکه چاپ‌خانه‌ها اختراع می‌گردد و اولین چاپ قرآن در ونیز ایتالیا در ۱۵۱۶ میلادی (۹۲۱ قمری) به چاپ می‌رسد و این کار در اروپا ادامه یافته تا اینکه اولین چاپ قرآن در ایران در تبریز در سال ۱۲۴۲ قمری (۱۸۲۶ میلادی) به چاپ می‌رسد و این کار تا به امروز ادامه یافته، البته نظارت دقیق و عملی و فنی بر این کار وجود دارد.

۱۳- قرآن چیست؟

قرآن نام مخصوص کتاب آسمانی است و کلمه قرآن در چندین جای این کتاب مقدس آمده:

شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن. (سوره ۲ آیه ۱۸۵)

کلمه قرآن مصدر فعل (قرأ) می‌باشد. یک معنای آن جمع کردن اشیاء با هم است و معنای دیگر آن خواندن است، یا از بر خواندن آنچه نوشته شده، با صدای بلند یا آهسته، این کتاب آسمانی بدین نام نامیده شده زیرا جامع بهترین دستورها و آموزش‌های زندگی است و از طرف دیگر کتابی است که

باید خوانده شود و در واقع بیش از هر کتابی هم خوانده شده است که البته همه مردم باید بیشتر با ترجمه زبان تکلمی و فهم و درکشان و زبان محاوره‌ای‌شان بخوانند.

این کتابی است که از جانب خدای جهانیان فرود آمده: و انه لتنزل رب العالمین (سوره ۲۶ آیه ۱۹۲).

و وحی و الهامی است از طرف خدای عزیز حکیم: تنزیل الکتاب من الله الذریز الحکیم (سوره ۳۹ آیه ۱).

این کتاب مقدس بر محمد نازل شد: و آمنوا بما نزل علی محمد و هو الحق من ربهم (سوره ۴۷ آیه ۲).

و این قرآن به وسیله روح الامین بر قلب محمد نازل شد: نزل به الروح الامین علی قلبه، لتکون من المنذرين (سوره ۲۶ آیات ۱۹۳-۱۹۴).

نخستین وحی بر آن در ماه رمضان بر پیامبر نازل شد: شهر رمضان الذی انزل فيه القرآن، هدی للناس و بنات من الهدی و الفرقان. (سوره ۲ آیه ۱۸۵).

این شب به نام شب قدر نامیده شده: انا انزلناه فی ليله القدر (سوره ۹۷ آیات ۱-۲).

قرآنی که به زبان عربی است: فلهما و لمرناه بلسانک لعلهم يتذكرون. (سوره ۴۴ آیه ۵۸) و انا جعلناه قرآناً عربیاً لعلهم یفهمون. (سوره ۴۳ آیه ۳).

۱۴- عناوین دیگر قرآن

این کتاب آسمانی از خودش به عناوین دیگر هم یاد می‌کند: **الکتاب:** (نوشته‌ای کامل) - ذلک الکتاب لاریب فیه، هدی للمتقین (سوره ۲ آیه ۲).

الفرقان: (فرق دهنده میان راست و دروغ) - تبارک الذی نزل الفرقان علی عبده لیكون للعالمین نذیراً (سوره ۲۵ آیه ۱).

الذکر: (یادآوری) - انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون (سوره ۱۵ آیه ۹).

موعظه: (نصیحت و پند) - یا ایها الناس قد جائتکم موعظه من ربکم (سوره ۱۰ آیه ۵۷).

حکم: (داوری) - و کذلک انزلناه حکماً عربياً (سوره ۱۳ آیه ۳۷).
الحکمه: (حکمت) - ذلک مما اوحی الیک ربک من الحکمه و لاتجعل مع الله الهأ آخر فتلقى فی جهنم ملموماً مدحوراً (سوره ۱۷ آیه ۳۹).

الهدی: (مدایت و رهبری) - و انا لما سمعنا الهدی آمنا به (سوره ۷۲ آیه ۱۳).
روح: (جبرری که حیات بخش است) - و کذلک اوحینا الیک روحاً من امرنا ما کنت تدری (الکتاب و الایمان و لکن جعلناه نوراً نهدی به من نشاء من عبادنا و انک لا تدی الی صراط مستقیم (سوره ۴۲ آیه ۵۲).

تنزیل: (فرو فرستادن) - انه لتنزیل رب العالمین (سوره ۲۶ آیه ۱۹۲).
البیان: (آنچه هر چیز را شرح می دهد) - هذا بیان للناس و هدی و موعظه للمتقین (سوره ۳ آیه ۱۱۰).

برهان: (برهان) - یا ایها الناس قد جائکم برهان من ربکم و انزلنا الیکم نوراً مبیناً (سوره ۴ آیه ۱۷۵).

النور: (روشنائی) - و اتبعوا النور الذی انزل مع اولئک هم المفلحون (سوره ۷ آیه ۱۵۷).

الحق: (راستی و درستی) - و قل جاء الحق و زهق الباطل (سوره ۱۷ آیه ۸۱).
حبل الله: (رشته و پیمان الهی) - و اعتصموا بحبل الله جمیعاً و لاتفرقوا (سوره ۳ آیه ۱۰۲).

۱۵- تقسیم بندی قرآن:

قرآن به یکصد و چهارده فصل یا سوره تقسیم شده است. کلمه سوره از خود و آن دو شاهد باید گواهی می دادند که آنچه آورده اند از جمله آیاتی بوده که به پیامبر عرض و در حضور آن حضرت نوشته شده بود. و زید بن ثابت گفته است: من آخر سوره «براءت» را نزد ابی خزیمه یافتیم و نزد غیر او

نبود. و من گفته ابی خزیمه را قبول کردم به جهت آنکه پیامبر شهادت او را برابر با شهادت دو نفر می شمرد ولی عمر که آیه رجم را آورد آن آیه نوشته نشد زیرا عمر آیه نامبرده را تنها آورده بود. زید پس از این جمع آوری نخستین نسخه قرآن را به ابوبکر تسلیم کرد. ابوبکر آن را نزد خود نگاه داشته بود و هنگام وفاتش آن را مانند تاج خلافت به عمر تسلیم نمود. وقتی که عمر فوت کرد چون تکلیف جانشین او معلوم نبود نسخه قرآن را به دخترش حفصه همسر پیغمبر اکرم سپردند. این یک نسخه قرآن در اختیار حفصه بود ولی در نسخه های دیگر و قطعات قرآن و آیه هایی که در دست مرده بود اختلافات بسیار قرائتی دیده می شد.

در وقت عثمان بن عفان اختلاف ابوبکر و عثمان که دوره خلافت عمر باشد در امر قرآن اقدامی تازه انجام یافت.

۱۶- پیشنهاد حدیثه در جمع آوری قرآن در زمان عثمان

عثمان به آن ترتیب معینی که خلافت رسید و در آن وقت نفوذ اسلام در کشورهای مختلف بسط و توسعه یافت، بود به تدریج در متن آیه ها و قطعات قرآن که از سینه ها خارج شده و به صورت کتاب درآمده بود این اختلاف نسخه ها و آیه ها بیشتر می شد. در سال ۱۰ هجری حدیثه - دوست رسول الله و فاتح همدان وری و دینور که در اربابیه و آذربایجان جنگ کرده بود و قرائت های مختلف شامی و عراقی و حجازی را شنیده و از اختلاف میان آنها وحشت زده شده بود - از عراق آمد و از عثمان خواست که به وسیله قراء و کتاب وحی که هنوز چند نفری از آنها باقیمانده بودند اقدام در رفع این اختلاف و جمع آوری کامل قرآن بکند پیش از آنکه در قرآن هم همان اختلافی پیدا شود که یهود و نصاری در کتاب خود پیدا کردند.

عثمان این پیشنهاد را پذیرفت و دوازده تن از قریش و انصار را گرد آورد و انجمنی تشکیل داد. و شخصی را نزد حفصه فرستاد و از او

درخواست کرد قرآن را برای نسخه برداری بوی دهد و هماندم به زیدبن ثابت و عبدالله بن زبیر و سعیدبن عاص و عبدالرحمن بن حارث و ابن هشام دستور داد از آن نسخه برداری کنند و به قریشیان گفت: اگر میان شما و زیدبن ثابت اختلاف در لفظی از قرآن پدید آمد آن را به زبان قریش بنویسید زیرا قرآن به زبان قریش نازل گردیده و آنان نیز به همین گونه رفتار کردند و همین که نسخه برداری پایان یافت عثمان نسخه حفصه را به او بازگردانید و از نسخه خود به هر طرف نمونه ای فرستاد و دستور داد **غیر از آن هر چه باشد آتش بزنند.**

طبری در تفسیر گرا بهای خود می نویسد که قرآن در دست یاران پیامبر متفرق بود و بیش از همه ابی بن کعب سوره های آن را در دست داشت و چون وحی نازل می شد این درنگ می نوشت. در زمان ابوبکر و عمر مردم یکدیگر را کافر می خواندند و هر یک به دیگری می گفت این که در دست توست قرآن نیست. سرانجام در زمان عثمان که اندیشه جمع آوری قرآن به کار بسته شد کاملترین مصحفی که یاسد آن ابی بن کعب بود. در آن روزها عربی بیابانی بیامد و دو سوره آورد و گفت که خود از پیامبر شنیده ام. عثمان از او نپذیرفت و چون در هیچ مصحفی نبیند آن را در قرآن نیاورد و این گونه نوشته ها را دستور داد بسوزانند.^۱

۱۷- آموزش خط در مکه

به اتفاق مورخین عرب هنر نوشتن به واسطه حرب بن امیه بن عبد شمس وارد مکه شد. ابن عبد شمس در سفرهائی که نموده بود خط را از چند تن فرا گرفته بود از آن جمله بشر بن عبدالملک برادر (اکیدر) و صاحب دومه الجندل. بشر با حرب بن امیه در مکه حضور یافت و دختر او

صهبا را به پاداش این خدمتش گرفت. بشر به عبد شمس جلا و روشنائی فکر داد و عبد شمس به بشر جلا و نور عشق را عطا نمود. بشر در مکه خط را به جمعی از اهالی آموخت و به آنها سواد خواندن و نوشتن را یاد داد و پس از آن وفات کرد.

در روایتی از ابن عباس آمده است که: انباریان از مردم حیره خط آموخته‌اند و یکی از آنها خط را به عبدالله بن جدعان و او به حرب بن امیه امیت و خط حجازی قریشیان از این راه پدید آمد. نیز نقل کرده‌اند که رسیدن ثابت به فرمان پیامبر خط یهود را در پانزده روز آموخت.^۱

۸ - تکوین این کتاب مدیون همکاری‌های پرسنل شریف انتشارات فرهنگ پیام نبوت که از صفر تا صد: [تایپ و اصلاحات و کلیه امور فنی] را انجام داده‌اند و به خصوص از خانم نوروزی که با دقت و نظم و صبر فراوان زحمات بسیاری را در این رابطه کشیده‌اند سپاسگزاری می‌نمایم و امیدوارم صاحبان اصلی قرائت که پروردگار جهانیان و همه مردم هستند اجر و ثواب و سپاس و تشکرشان سال این دوستان گردد.

حسین مظفری مجد

۱. در تاریخ فتوح البلدان: هم‌زمان بعثت پیامبر در تمامی مکه و مدینه جمعاً ۲۴ نفر باسواد بوده‌اند (۱۷ نفر مرد و ۷ نفر زن)